

Na svoji zemlji

Letos, trinajstega novembra je bila v ljubljanskem kinu »Matica« slavnostna premiera prvega slovenskega umetniškega filma »Na svoji zemlji«. Udeležili so se je delegati in udeleženci II. kongresa KPS. Redne predstave so pričele v nedeljo 21. novembra v kinu »Union« in istega dne je odšel potujoči kino v naše Primorje, kjer se zapored vrše predstave po vaseh. Spremlja jih izredno zanimanje in burna priznanja tisočev gledalcev.

Slovinci smo dobili svoj film. Težko je že danes v celoti pravilno dojeti pomen izrednega zgodovinskega dejstva.

Pred štirimi stoletji je s slovensko pisano besedo pričel našo književnost protestant Primož Trubar. V času narodnega Preporoda, pred 150 leti, se je tesno ob ljudski umetnosti in ob merilih drugih, bolj razvitih narodov, razvila izvirna slovenska glasbena, slikarska, kiparska in gledališka tvor-

možnosti govoriti v filmskem jeziku, s specifičnimi izraznimi sredstvi nove, nazorne in množicam najbolj dostopne filmske umetnosti. Filmski umetniki se brez filma niso mogli razviti. In od leta 1900 so sto tisoči naših ljudi gledali tisoče filmov, ob katerih so spoznavali življenje tujih narodov. Pred osvoboditvijo so stotine inozemskih filmov vnašale v naš svet zmedo in očitno laž. S filmskega platna so nam pripovedovali v jezikih velikih narodov vse mogoče zgodbe raznovrstni igralci v najbolj pestrih oblačilih pamtveka in modernih pariških salonov. Spoznali smo nravi, prikrite in nasilne težnje kapitalističnih dežel vseh vrst, od pohlevnih avstrijskih revizionistov do zopno vsiljivih fašističnih groženj. Le slovenski umetnik ni nikoli spregovoril s filmskega platna v materinem jeziku o našem življenju, o naših težnjah in stremljenjih. Redki

vođno do stopnje umetniškega filma in prihodnje leto nam bo sledila najmanjša izmed jugoslovanskih republik, Makedonija. Naše filmske proizvodnje se razvijajo v najtesnejši zvezi z nenehnim medsebojnim posredovanjem novih dognanj, novih izkušenj.

Prav tako, kot nobena izmed naših filmskih proizvodenj ni nacionalno usamomejena, je tudi jugoslovansko prizadevanje na področju filmske kulture v stalnem stiku z razvojem progresivne filmske umetnosti zunaj naših meja. Ta stik pa ni bil le v spoznavanju tuje filmske literature in tujih filmov, marveč je bil povsem stvaren. Naši mladi filmski delavci so dobili prvi praktični pouk pri sovj. »Mosfilmu«, ki je l. 1945/46 snemal umetniški film o jugoslov. narodno osvobodilnem boju »V gorah Jugoslavije«. Spet drugi so se kasneje seznanili s filmskim delom v SZ in na Barrandovu in tako se je usposobil prvi kader strokovnjakov umetniškega filma.

Film »Na svoji zemlji« je tedaj plod organske rasti naše nove, filmske umetnosti, njene zakoreninjenosti v naših novih, revolucionarno spreminjenih družbenih razmerah, v naši občji kulturi in drugih umetnostnih panogah in v zvezi s tem v novih odnosih Slovencev do drugih jugoslovanskih narodov, do SZ in do držav nove demokracije.

Prvi slovenski umetniški film zajema vsebino iz narodno osvobodilnega boja našega ljudstva, ki se v sru Evrope bori proti tujim osvajalcem za svojo neodvisnost, za svojo svobodo.

Zgodbe iz komaj minulih let, ki so pretresle milijone ljudi, motivi krvavega spopada, junaštev, nasilja, herojskih borb za golo človeško življenje in za zmago delovnega ljudstva nad fašističnimi imperialisti, so poglavitve teme povojne progresivne umetnosti vobče, posebej vseh naprednih filmskih proizvodenj. V besedo, melodijo, v kip, barvo, linijo ali filmsko sliko skušajo zajeti utrinek največjega dogajanja v človeški zgodovini tako francoski makijevci kot veliki sovjetski umetniki, italijanski partizani in progresivni umetniki držav ljudske demokracije. Sovjetska filma »Mavrica« in »Človek številka 217« pričanjata slavno razdobje filmov o veliki borbi delovnega ljudstva za svobodo, za napredek. Razdobje »narodnoosvobodilnega«, »partizanskega« filma, s katerim pričenjajo svoje proizvodnje nove nacionalne filmske produkcije v Sovjetski zvezi n. pr. estonska, letonska, latvijska («Sinovaa», »Sigmund Kolosovskii«, »Življenje v Citadelii«, »Vrtnice iz zmaga« i. dr.) v Češki, v na novo nastajajoči slovaški in madžarski proizvodnji, je doseglo prav v letošnjem letu svoj višek z »Auschwitzom«, s filmom nove Poljske. Tudi jugoslovanski narodi, ki smo poleg narodov SZ in Poljakov doživeli spopad s fašističnimi

Imperialisti najtrje, pričenjamo svoj film z umetniškimi oblikovanjem in podajanjem iste snovi, ki je milijonom naših gledalcev najbližja in je zato odločilnega vzgojnega pomena za naš nadaljnji razvoj. Dosedanji jugoslovanski umetniški filmi »Slavica«, »To ljudstvo bo živel«, »Nesmrtna mladost«, »Na svoji zemlji«, daje oba filma, ki ju pripravljajo Hrvatje, »Zastava« in »Poslednji odred«, so junaske zgodbe o naših ljudeh — zmagovalcih nad fašisti in domačimi izdajalci. Le dva umetniška filma doslej, »Življenje je našo« ter »Zofka«, ne obravnavata teme naše borbe; prvi je posvečen mladini in njenim herojskim naporom pri izgradnji naše Domovine, drugi pa filmski oblikuje klasično delo srbske literature »Nečisto kri«.

»Bratstvo med umetnostmi« progresivnih narodov po enakem idejnem odnosu do življenja, torej po skupni, progresivni vsebini in narodnostni občji, ima za posledek dejstvo, da je nastala in da se razvija v SZ ter pri narodih držav ljudske demokracije nova, velika filmska umetnost in to v času, ko se pogreza film kapitalističnih dežel vse globlje v brezizhodno zmedo patologije in trgovskih spekulacij.

Slovinci smo poleg baltskih narodov po številu najmanjši narod, ki ima svojo filmsko proizvodnjo.

Narodne filmske produkcije, ki so nastale v Sovjetski zvezi pred spopadom s fašizmom, in nove, ki se razvijajo po zmagi, so z dejstvi ovrgle buržoazno kapitalistično teorijo o filmski umetnosti internacionalna, češ da mota biti vsak film grajen po istih starih zakonitostih, da je razumljiv vsem ljudem na svetu; vsem pa mora biti razumljiv, ker se sicer ekonomsko ne rentira. Za to teorijo tiče prozorni kapitalistični interesi Hollywooda, Babelsberga, Joinvilla, predvojnega Barrandova, — velikih industrijskih filmskih središč: obdržati idejni in trgovski monopol nad najbolj množično umetnostjo; zadržati film z najrazličnejšimi patenti na tehnična sredstva, s silnimi koncentracijami filmske tehnike, s čim popolnejšo mehanizacijo delovnega procesa — od pisanja scenarija do kopiranja filmov — na stopnji stvarne sanja in z njim služiti milijarde.

Jugoslovanske filmske proizvodnje in posebej slovenska, so nov dokaz, ki zavrača nad pol stoletja star buržoazno kapitalistični odnos do filma.

Naš prvi umetniški film »Na svoji zemlji« se tako vključuje po skupni vsebini in narodnostni občji med progresivne filme velikih in majhnih narodov SZ ter držav nove demokracije; med filme, ki imajo isti cilj: pomagati delovnim ljudem v njihovem boju za boljše življenje. V tem pa utegne biti zadnji, največji pomen zgodovinskega dejstva, da imamo — milijonski narod — svoj film.

nost. Pred desetletji je naša prostor pod hladnim soncem tedanjih klerikalno liberalnih buržoaznih razmer tudi arhitektura, ki je pričela graditi na slovenskih umetnostnih elementih.

Triinpetdeset let po iznajdbi filma in osemindeset let za tem, ko so prvič videli na Slovenskem nov izum, si je tudi vsedma umetnost utrla pot v naš svet in naši umetniki so spregovorili prvič v slovenski zgodovini z izraznimi sredstvi najmlajše, filmske umetnosti.

Primeri se utegne zdeti pretirana, toda le zato, ker so si družbene razmere prejšnjih časov in naše dobe v popolnem nasprotju. Medtem, ko so pred sto in več leti utirali pot naši izvirni umetnosti Trubar, Linhart, ljudski pevci Prosvetljenstva, brata Subica in desetine drugih velikih ljudi naše zgodovine v najtršem boju s fevdalno in kasneje buržoazno reakcijo, medtem ko so v dvajsetih in tridesetih letih propadli drug za drugim redki poskusi, ustvariti izvirno filmsko umetnost, je postal film ena izmed osnovnih kulturnih pridobitev naše zmage: tri leta po osvoboditvi se je razvijala naša filmska proizvodnja pod ugodnimi pogoji, ob podpori in razumevanju naših oblasti ter pogajala svoj prvi vrh, svoj prvi umetniški film. Čeprav so tedaj druge slovenske umetnosti nastajale v težki opoziciji do vladajočih razredov, film pa nasprotno, ob pobudah in sodelovanju naše Partije, za zgodovinski pomen dejstva, da imamo — milijonski narod — svoj film, ni nič manjši od zgodovinskega pomena dejstva, da imamo druge umetnostne panoge. Brez filma je bilo slovensko duhovno življenje okrnjeno kot bi bilo pomembljivo n. pr. brez literature ali glasbe, brez gledališa ali likovne umetnosti.

Naš umetniki vse doslej niso imeli

tujci so nas poznali po sorazmerno maloštevilnih prevodih naše književnosti, po redkih slovenskih likovnih in glasbenih delih. Gledališka kultura skoraj ni segla preko meja obeh glavnih mest. Film, ki govori s svojo nazorno sliko v najbolj razumljivem jeziku, doslej ni govoril o nas, ker ga nismo imeli.

Odslej bo lahko naš umetnik govoril s filmskega platna: govoril bo stotisočim slovenskih in jugoslovanskih delovnih ljudi, ki žive daleč od kulturnih žarišč in ki so bili pred osvoboditvijo domala odrezani od umetnosti, od kulture; govoril bo o našem življenju s filmsko sliko, ki pojde preko naših meja med milijone tujih gledalcev. To utegne biti prvi pomen zgodovinskega dejstva, da smo vključili v svoje življenje tudi filmsko umetnost.

Napačna pa bi bila misel, da je naš film samorastnik, ki je nastal in se bo lahko razvijal brez zveze z razvojem občje in posebej filmske kulture pri nas, po drugih jugoslovanskih republikah, v Sovjetski zvezi in državah nove demokracije.

Umetniški film je mogel nastati le v najtesnejši zvezi z drugimi slovenskimi umetnostnimi področji, zlasti s literaturo, z gledališko in glasbeno umetnostjo; razviti se je mogel — tako rekoč iz nič — samo na osnovi izkušenj ob izdelovanju filmskih novic, obzornikov in dokumentarnih filmov.

Nekaj dni po slavnostni premieri našega prvega umetniškega filma se je vršila v Beogradu slavnostna premiera tretjega srbskega umetniškega filma »Zofka«. Po filmu »To ljudstvo bo živel« izdeluje hrvaško podjetje »Jadranski« hkrati dve novi umetniški deli »Zastava« in »Poslednji odred«. Naša republika je tedaj tretja v Jugoslaviji, ki je razvila filmsko prot-

Podelitev nagrad ustvariteljem filma „Na svoji zemlji“

Na podlagi 7. člena uredbe o prejemkih umetniškega osebja v državni službi LRS in 30. člena uredbe o prejemkih republiških drž. uslužbencev in državnih uslužbencev ljudskih odborov (Uradni list št. 42 od 11. X. 1947).

odločam,

da se podeli izredna nagrada tovarišem, ki imajo posebne zasluge za doseženi umetniški nivo filma »NA SVOJI ZEMLJI«:

1. Kosmač Ciril, scenarist, 40.000 dinarjev,
2. Stiglic France, režiser, 35.000 din,
3. Kozina Marjan, skladatelj, 30.000 dinarjev,
4. Potokar Lojze, gledališki igralec, 30.000 dinarjev,
5. Danilova Avgusta, gledališka igralca, 30.000 din,
6. Sever Stane, gled. igralec, 30.000 dinarjev,

7. Marinček Ivan, snematelj, 25.000 dinarjev,
 8. Presečnik Franc, gledal. igralec, 25.000 dinarjev,
 9. Kopač Miro, gled. igralec, 25.000 dinarjev,
 10. Omota Rudi, ton. mojster, 20.000 dinarjev,
 11. Gale Jože, II. režiser, 20.000 din,
 12. Sešek Boris, gled. igralec, 20.000 dinarjev,
 13. Potokar Majda, gledal. igralca, 20.000 din,
 14. Michielli Coči, voj. svetovalec, 15.000 din,
 15. Cipci Jakob, dirigent, 15.000 din.
- Nadalje se podeljuje podjetju »Triglav-filma« vsota 350.000 din, s katero naj se nagradi najpožrtvovalnejše tovariše ekipe, ki je sodelovala.
- Te nagrade bo izplačalo računovodstvo Predsedstva vlade LRS.

Ljubljana, 26. novembra 1948.

Predsednik vlade LRS:
MIHA MARINKO I. r.

Med snemanjem filma »Na svoji zemlji«: Stric Sova dvigne v zrak Orliča-Borisa. Za kamero režiser Stiglic, prizor uravnava Jože Gale